

Mitä omaishoidon tuki on?

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojensa puitteissa. Omaishoidon tukea koskeva lainsäädäntö uudistui 1.1.2006, jolloin tuli voimaan laki omaishoidon tuesta 937/2005. Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat hoidettavalle annettavat tarvittavat palvelut sekä omaishoitajalle annettava hoitopalkkio, vapaa ja omaishoitoa tukevat palvelut, jotka määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Omaishoidon tukena annettava hoito ja muu huolenpito järjestetään pääsääntöisesti hoidettavan kotona, sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja järjestämällä tarpeelliset palvelut. Hoito ja muu huolenpito voidaan järjestää erityisistä syistä myös hoitajan kotona.

Palveluina voidaan antaa kotihoitoa, päivätoimintaa, lyhytaikaista laitoshoidoa tai muita yksilöllisesti suunniteltavia palveluita. Tuki sovitetaan yhteen muiden palvelujen kanssa. Omaishoidon tukea ei voi myöntää yksityiselle palveluntuottajalle.

Omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset omaishoitolain 937/2005 mukaan

- Omaishoitolain mukaan kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa.
- Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla.
- Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.
- Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kanssa on riittävä.
- Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalla hoidolle sopiva.
- Tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Kunnan määrittämät yleiset tuen myöntämisperusteet

Omaishoidon tuki maksetaan talousarviossa annetun määrärahan puitteissa ja kohdennetaan paljon hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Tukea ei makseta takautuvasti. Omaishoidon tukea voidaan maksaa siitä päivästä alkaen, kun kirjallinen hakemus on jätetty tai kun määräraha on vapautunut. Tukea ei makseta, jos hakija on pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai ympärivuorokautisessa asumispalvelussa. Palkkio määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan.

Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella tai hoitotyön sitovuuden mukaan silloin, kun hoidettava viettää osan päivästä/viikosta kodin

ulkopuolisessa hoidossa tai hänellä on henkilökohtainen avustaja ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä.

Hoitopalkkio voidaan maksaa korotettuna silloin, kun hoitaja jää pois omasta työstään hoitotyön vuoksi ja hoitotyön sitovuus on samaa luokkaa kuin pysyvässä laitoshoidossa olevalla henkilöllä. Palkkion maksun edellytyksenä on, että hoitajalla ei ole muita vähäisiä suurempia työtuloja. Hoitaja ei voi saada vuorotteluvapaakorvausta tai Kelan erityishoitorahaa samalta ajalta.

Tilanteissa, joissa hoitotyö on ympärivuorokautista ja vaativaa eli pysyvän laitoshoidon tasoa, hoitava lääkäri voi antaa tarvittaessa arvion/lausunnon hoidettavuudesta tai saattohoitopäätöksen.

Omaishoidontukeen ovat oikeutettuja myös vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset ja nuoret, joiden hoito terveeseen samanikäiseen lapseen ja nuoreen verrattuna on erittäin vaativaa ja sitovaa.

Omaishoito sovitetaan yhteen muiden hoitotyötä tukevien palveluiden ja tukitoimien kanssa.

Omaishoidon tukea koskeva sopimus

Omaishoidon tuesta tehdään hoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma. Sopimus on toimeksiantosopimus, jolloin hoitajalla ei ole työsopimuksen mukaisia loma-, päiväraha-, työaika-, ym. etuuksia. Hoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsopimussuhteessa sopimuksentekijäkuntaan, hoidettavaan tai huoltajaan.

Hoitajan tulee olla terveytensä ja toimintakykynsä puolesta sopiva hoitajaksi. Hoito-olosuhteiden tulee olla omaishoidolle sopivat. Omaishoidon tuen myöntämisen tulee olla hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidon tuki maksetaan hoitajan ilmoittamalle pankkitilille hoitokuukautta seuraavan kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Omaishoidon tuki on veronalaista tuloa, josta kunta on velvollinen suorittamaan ennakonpidätyksen, eläkevakuutusmaksut ja sosiaaliturvamaksut.

Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen kunnan on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukainen vakuutus hoitajalle.

Omaishoidon tuesta hoitajan ja sosiaali- ja terveyskeskuksen välillä laadittavassa sopimuksessa tulee sopia:

1. Hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta.
2. Oikeudesta §:n 4 1 momentin mukaisiin vapaapäiviin.
3. Määräaikaisen sopimuksen kestosta.
4. Hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.
5. Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa hoidon keskeytyksistä heti keskeytyksen alkaessa.
6. Muista hoitoa koskevista seikoista.

Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi tai jos siihen muutoin on aihetta.

Hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Suunnitelmaan tulee liittää tiedot tämän lain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata ainakin:

1. Omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö.
2. Muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö.
3. Omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö. Miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.

Hoidon keskeytys

Omaishoidon tuki palkkion maksu keskeytyy:

- hoidettavan äkillisestä terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua.
- omaishoitajasta johtuvasta syystä, kuten sairauden vuoksi hoitopalkkion maksu keskeytetään välittömästi keskeytyksen alkamispäivästä.
- omaishoitajan laituskuntoutusjakson, muun loman ja vapaan ajalta hoitopalkkion maksaminen keskeytetään kuukauden kuluttua keskeytyksen alkamispäivästä.

Omaishoidon tukipalkkion maksua ei keskeytetä:

Jos omaishoito keskeytyy hoito- ja palvelusuunnitelmassa suunnitellun hoidettavan intervallihoidon, omaishoitajan lakisääteisen vapaan tai virkistysvapaan vuoksi hoitopalkkion maksua ei keskeytetä.

Sopimuksen irtisanominen

Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua.

Jos hoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta.

Sopimuksen purkaminen

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus voidaan purkaa, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai hoitajan terveydentilan tai turvallisuuden. Sopimus voidaan purkaa välittömästi myös hoitajan pyynnöstä silloin kun hoitaja lopettaa omaishoitotyön omasta pyynnöstään ilman irtisanomisaikaa.

Sopimuksen päättyminen

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Määrääjäksi tehty sopimus lakkaa ilman irtisanomista määräajan päätyttyä.

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa ja hoitotehtävän muu tukeminen

Omaishoidon tukilain §:n 4 mukaan kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Lakisääteiseen omaishoitajan vapaaseen ei ole oikeutta hoitajalla, joka ei asu hoidettavan kanssa samassa taloudessa. Kotihoitopäiviä on oltava kuukaudessa vähintään kuusitoista (16).

Hoitaja voi pitää kertyneet lakisääteiset vapaapäivät säännöllisesti kuukausittain 3 vuorokauden jaksoina. Hoitaja voi myös säästää vapaapäiviä ja pitää vapaata pidemmän jakson kerrallaan.

Lakisääteisen vapaan kertymäaika on kalenterivuosi. Marras- ja joulukuun lomapäivät voidaan pitää seuraavan vuoden tammi- ja helmikuun aikana.

Vapaapäiväoikeus toteutetaan palvelu- ja hoitosuunnitelmaan määritellyllä tavalla. Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen korvaava hoito järjestetään resurssien puitteissa ympärivuorokautisena hoitona kunnan omana palveluna tai yksityisen palvelutuottajan avulla (palveluseteli). Vapaapäivien aikaisen hoidon hinta asiakkaalle määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja asetuksen mukaan.

Kunta voi järjestää omaishoitajalle 4 § 1 momentissa säädettyä enemmän vapaapäiviä sekä alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Vapaapäiviä ja virkistysvapaita voidaan järjestää muillekin kuin 1 momentissa tarkoitetuille omaishoitajille.

Kehitysvammahuollossa omaishoitajalle ei myönnetä erillisiä vapaapäiviä, mikäli lomaoikeus toteutuu tilapäiseen hoitoon myönnettyinä päivinä.

Kotihoidon asiakasmaksut

Kotihoidon palveluista peritään asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu.

Omaishoidon tukea koskevien asioiden käsittely ja päätöksenteko

Omaishoidon tuesta vastaava työntekijä käsittelee hakemukset ja tekee päätökset tuen myöntämisestä tai hylkäämisestä.

Päätöksen teko edellyttää aina päätöksentekijän kotikäynnin. Kotikäynnillä kartoitetaan ja arvioidaan hoidettavan palvelun tarve ja omaishoidon tuen myöntämisedellytykset sekä hoitajan soveltuvuus omaishoitajaksi.

Omaishoidon tukea koskevaan hakemukseen on aina tehtävä päätös, joka toimitetaan hoidettavalle. Myönteinen päätös omaishoidon tuesta on voimassa toistaiseksi tai erityisestä syystä määräaikaisesti

Päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus asiasta vastaavalle lautakunnalle. Muutoksenhaku-aika on 14 vuorokautta siitä päivästä, jolloin asianomainen sai tiedon päätöksestä lukuun ottamatta sitä päivää. Oikaisuvaatimus tehdään aina kirjallisena.

Omaishoidon tuen hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti omaishoidon tuen hakemuslomakkeella. Hakemukseen voidaan liittää lääkärinlausunto tai muu selvitys hoidettavan terveydentilasta.

Hakemus palautetaan omaishoidon tuesta vastaavalle työntekijälle.